UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 30 17 03 012 0

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL
279
C4
1914

Cevdet, 'Abdullāh
Iki emel

338

18/5

کتبخانهٔ اجتهاد عدد 38

دوقتور عبدالله جودت

ایکی امل

لا تدابروا ولا تحاسدوا ولا تباغضوا
و کونوا عباد الله اخواناً (حدیث شریف)

عوامك استحصال حقه قدر اونامی ، خواصك التزام
حقه ـ هرنه صورتله اولورسه اولسون ـ مجبور بولونماسی ؛
کعبهٔ آمالمزك لایتغیر ایکی اساسنی تشکیل ایدن «ایکی امل»
ایشته بونلاردن عبارتدر .   ع . ج

اوچنجی باصیلیش

بهاسی ایکی غروش

استانبول

مطبعهٔ اجتهاد

1914

کتبخانهٔ اجتهاد عدد 83

دوقتور عبدالله جودت

Cevdet, ʿAbdullāh

ایکی امل

Iki emel

لا تدابروا ولا تحاسدوا ولا تباغضوا
و کونوا عباد الله اخواناً (حدیث شریف)

عوامك استحصال حقه مقتدر اولماسی ، خواصك التزام
حقه - هر نه صورتله اولورسه اولسون - مجبور بولونماسی ؛
کعبهٔ آمالمزك لایتغیر ایکی اساسنی تشکیل ایدن «ایکی امل»
ایشته بونلاردان عبارتدر . ع . ج

اوچنجی باصیلیش

بهاسی ایکی غروش

استانبول

مطبعهٔ اجتهاد

1914

PL
279
C4
1914

مطبعة الاعتماد

LIBRARY
MAR 20 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

ایکنجی طبعك دیباجه‌سی

محبم محمد قدری ناصح افندی‌یه
ع ۰ ج ۰

بو رساله ، بیر سنه اول تورکجه‌یه ترجمه ایدیله‌رك نشر ایتدیریلین « کیوم تەل » مقدمه‌اولاراق اجمالاً یازیلمش و کتابله برابر طبع اولونمش ایدی .

« کیوم تەل » ك حجمی‌ده موضوعی کیبی بویوك اولدی . « کیوم تەل » ك موضوعی‌ده بویوکدی . چونکه استبداده قارشی نفرت وقیامی مصور دی . بوسببلرله کتاب تورکیایه آز ادخال اولونابیلدی : بویوکلکك ، علویتك ، عالیجنابلغی وفدا کارلغی اویاندیراجاق آثارك ، حاصلی « نور » ك بزم دیارمزه کیرمه‌سنی ارزو ایتمه‌یورلر ، ایسته‌یورلرکه بوتون خلق جهالت ایچنده مذلت ، مسکنت مزبله‌سنده اویوسون دورسون ، افراد وطنك یوره‌کنده بیر انتباه شعله‌سی پارلاماسین ، آرزو ایدیلیور ، که اهالی ، قویون کیبی منقاد ، کوپك کیبی متملق و متزلل قالسین . دوغرو ، علوی ، یکی بیر فکر ، بیر سوز ایشیتمه‌سین . جاهل ژاندارمه‌لرك قیرباجلری ، ناموسسز ، تربیه‌سز ظالم مأمورلرك تعدیلری آلتنده ازیلسینلر ده ایچلرندن « یوق ! عفو ایدرسین حقوقمه تجاوز ایدییورسین ! ایله‌ری کیتمه ، اکر — سنجه — انسانیت ، اسلامیت ، قانون یوقسه ، بنم بالام وار ؛ او ، دعوامی حل ایدر ! ... » دیین بولونماسین .

بز ارباب اجتهاد ایله برابر شوفکرده‌یز : **اهالی هوسکار و میال قیام اولمامالی فقط قیامی ضروری قیلاجاق بیر حکومته میدان ویرمه‌مك ایچین مستعد قیام اولمالی‌در :**

عوامك استحصال حقه مقتدر اولماسی . خواصك التزام حقه — هرنه‌صورتله اولورسه اولسون — مجبور بولونماسی . . . كعبهٔ آمالمزك ایكی لایتغیر اساسی تشكیل ایدن (ایكی امل) ایشته بونلاردان عبارتدر .

صدددن چیقدیق ، تكرار ایدیلمش وفقط بیك كره داها تكرار ایدیلسه چوق اولمایان ، فائده‌سز قالمایان حقیقتلری تكرار ایتمه‌یه طالدیق .

بعض قارداشلار ، (كییوم ته‌ل) ترجمه‌سنده‌كی مقدمه‌یی بكندیلر . رساله شكلنده باصیلماسنی ، انتشارینی تسهیل ایده‌جك بر شكله قونولماسنی ایسته‌دیلر . ممكن اولدیغی قادار چوق داغیلسین ، چوق آدم اوقوسون دیدیلر . بو ، بك مصیب بر حكم وتوصیه ایدی . چونكه اودیباجه‌یی تشكیل ایدن فكرلرك ، ملاحظه‌لرك اكثری بزم ابداعات قریحه‌مز دكل ؛ معقب وپرستشكار املری اولدیغمز اعاظم‌دورانك ، اوحنیفی انسانلارك وجدانمزده حسیاته تحول ایتمش ملهماتیدر .

مقدمه ، طبع اولنه نسبةً بر مثلندن زیاده توسیع وتزیید ایدیلمشدر . رساله شكلنده باصیلاجاق . حق پرست بر مجاهدك نامنه اهدا ایدیلمش اولماقله اثر ، مخلد ومزین اولدی .

بورساله‌مز (استبداد) ه قارشی (حریت) ك بر خندهٔ قهری . شوقطعه‌ده مستبدك مدار افتكاری اولسون :

« و ان ملكت النفوس فابغ رضائها »
« فلها ثورة و فیها مضاء »
« یسكن الوحش للوثوب من الـ »
« اسر فكیف الخلائق العقلاء ! »

فی ١٦ ایلول ١٣١٣ وفی ٢٨ ایلول ١٨٩٧ جنوره

دوقتور عبدالله جودت

اوچنجی باصیلیش ایچین

«ایکی امل» اون یدی سنه اول بیرنجی دفعه باصیلمشدی. شیمدی اوچنجی دفعه باصیلماسی لازم کلدی. بو کوچوك کتابی کنج یورکلر بویوك بر حرارتله بلع ایتدیلر. صوك انقلابده اولکی احوال واهواله عائد نوحه‌لر و صیحه‌لر کیمسه‌لی انجیتمه‌یه‌جکدر. «کتبخانهٔ اجتهاد»ك نشر ایدیلمش کتابلری ایچنده «ایکی امل» چوقدن اکسیلمشدی، بر چوق طلب و سپارشلره منفی جواب ویرمکدن قورتولمقده لازمدی. بو وضیع و متواضع کتاب، یاقمایان و دائما ایصیتان بر مقدس آتشی بسیلیدر. عینی آتشی تغذی ایتمه‌که کوکللر ایچین یکی اسکی یانمالرك و آلولنمه‌لرك علوی لذتلرینی چاغلایه‌جقدر.

٣٠ تشرین اول ١٩١٤ استانبول

عبدالله جودت

ایکی امل

آثار ادبیه‌نك غایهٔ علویسی ، اقصی‌الغایاتی ؛ انسانلره کمالات متصوره تلقین ایتمكدر .

هر قوم ، هر ملت – داها عمومی تعبیر ایله سویله‌یه‌لم – هر زمرهٔ انسانیه ، فضائل و کمالات انسانیه‌دن درجهٔ نصابی نسبتنده کامل و مسعوددر . فضائل و کمالات انسانیه‌نك ینبوع لایزالی ، قدرت فاطره‌نك نادراً فقط ابدی‌الحیات اولاراق یتیشدیردیکی « داهی » لردر .

یوز درجه‌یه قادار مسخن اولان صو ، آرتیق ترفع حرارتجه ازدیاده غیر مساعد و حد منتهای غلیانه متصاعد بولوندیغی کبی ، ذکای بشر دخی — بعض ذواتده — یوز درجه‌یی کوسته‌ریر ، غایهٔ شدتنه ، حد استقرار انتهائیسنه واصل اولمش بولونور . « سرحد تکامل » ه قادار متعالی اولان او ذکاء « دها » در ، دماغی او یله بیر ذکایه تجلیگاه اولان انسان « داهی » در .

ظلم و فلاکت ایچنده قالان و استبدادك آتش و بخاریله محصور بولونان انسانلارك – بلکه کندیلری بیله کوش و ادراك ایتمه‌دیکلری حالده – لسان حاللرندن چیقاراق

ظلماتك فضای بی‌انتهاسی ایچنده، یوکسه‌لوب، غائب اولان استقبال ! انسانیت! حریت ! مساوات! ترقی! فریادلارینی قولاق دولوسو ایشیدن او کزیده‌کان خلقت، او کملین بشریت‌در . بونلار سفالتزده‌لر اوزه‌رنده، لبریز انسانیت اولان معظم پیاله‌لره بکزرلر، که بولوطلار ایچنده بولونان بیریدعلوی ایله صارصیلدیقلاری وقت اونلاردان زمین اوزه‌رینه بویوك بویوك قطره‌لر دوشر، او قطره‌لر، ظالملر ایچین آتش پارچه‌لاریدر، یاقار؛ مظلوم‌لار ایچین شبنم دانه‌لریدر، سرینله‌تیر، حیات تازه ویریر. بونك بویله اولماسنی فنا کورنلر چوق. فقط بز یك ایی بولورز.

«هر کسك مضطرب ومضطر اولدیغی بیرزمانده بیرقاچ کشینك فریاد ایتمه‌سی پك مصیب، پك عادلانه‌در»

*
* *

بوکون تورکجه‌یه ترجمه‌سنی معرض مطالعه‌یه وضع ایتدیکیمز «کیوم تل» استبدادك، الی الابد قور قونج دشمنی، مظلوم‌لارك لایموت حامیسی اولان دهات ادبدن (شیلله‌ر)ك‌در .

نامحدود بیر رحم علوی‌یه مظهر اصحاب دهانك موجودیت ابدیه‌لرینی تأمین، روحانیتلرینی تشکیل ایدن مخلد آثار ادبیه‌یی هر لسانله نشر و فیض مطالعه‌لرینی هر صنف خلقه تعمیم ایتمك درجهٔ وجوبده‌در .

« باشی تاجلی اولماقدان باشـقا بیر مزیتی اولمایانلارڭ حکم سورمه‌سی زمانی کچمشدر ...» [*] قوهٔ جسمانیه، اقتدار متغلبانه اربابنڭ دوری بیتدی، واقعا اونلار شانلی و احتشاملی عمرلر سوردیلر، لاکن ئه ری‌ییجی بیر شان و احتشام ایله. اومقوله بویوك آداملار، «ترقی»نڭ ایچینده منحلدرلر. ترقی اونلاری ئه‌ریتیر، مدنیت بوتونجلاری قارارتیر.

دماغ بشریت، بوافکار متموته بیغینلارندان تطهیر ایدیلمه‌لی، یرلرینه، حریت، مساوات، اخوت عمومیه افکار نامیه‌سی اقامه اولونمالیدر. بونی یاپاجاق، آنجاق حقیقی آثار ادبیه‌در.

ادبیات، تمدن افراز ایدر، شعر کمالات فکریه، اذواق علویه صاچار، بو وجهله‌در، که ادبیات جمعیات بشریه‌نڭ مایحتاجیدر، بوجهتله‌در، که شعر، روحڭ مایهٔ اشتیاقی، قبلهٔ انجذابیدر، بناءً علیه آلمانیاده (شکسپیر Shakespeare) ی اینکیلته‌رده (شیلله‌ر Schiller) ی ترجمه و تفسیر ایتمك ایجاب ایتدیکی کبی تورکیاده‌ده: (ابوالعلاءالمعری)، (عمرخیام)، (فردوسی)، (سعدی)، (فزالی)، (جلال الدین)، (عنتر)، (متنبی)،

[*] ویقتور ـ هوغو ـ ویلیام شکسپیر

(شکسپیر) ، (قالده‌رون Calderon) ، (بایرون Byron)، (میلتون Milton) ، (گه‌ته Goethe)، هومه‌ر Homère)، (ئه‌شیل Eschyle) ، (دانته Dante) ، (لوقره‌س Lucrèce)، (الفیه‌ری Alfiéri) ، قاموئه‌نس Camoëns)، (لون‌فه‌للو Longfellow)[*]،(میجکیه‌ویچ Mickievitch) ، (پوشکین Pouchkin)،(ژان‌ژاق‌روسو J. J. Rousseau)، (وولته‌ر Voltaire) ، (مونتسکیو Montesquieu) ، (ویقتور هوغو Victor Hugo) ، الخ ... ترجمه ایدیله‌لی ، طبع ایدیله‌لی ، تکرار طبع ایدیله‌لی، نشر اولونمالی، هرکسه صاتیلمالی ، هرکسه اوقوتدورولمالی ، اوجوز صاتیلمالی، سرمایه‌سنه ، مصرفنه ویریله‌لی‌در .

علو جناب ، عظمت روح ایثار ایتمك شانلارندان

[*] « لون‌فه‌للو » ، آمه‌ریقالی‌بیرشاعردر. ۱۸۸۲ تاریخ میلادیسنده‌وفات‌ایتمشدر. آثار موجوده‌سی‌ایچنده بیزم‌نظرمزی الك زیاده جلب ایدن «اسارت داستانلری Les Poèmes sur l'esclavage » عنوانلی اثر رحیمانه‌سیدر . بویوك بیرحساسیت ملکانه‌یی ترنم ایدن بو مؤثر منظومه ، زنجی اسیرلکی علیهنده یازیلمشدر . صاتیلماق،حیوان کیبی‌صاتیلماق،تجارت ایدیلمك‌ایچین دیری‌دیری آولانیلان او بیچاره انسانلارك‌هجران وفلاکتلرینی « لون‌فه‌للو » کمال سوزشله‌تصویر ایتمش، انصاف‌وحسیات‌عالمنده چیغلیقلار، قیامتلر قوپارمشدر .

ه . ج

اولان بوتون حکیملر، شاعرلر، مدققلر، هرکسه تقدیم
اولونمالی، هر ئه‌وده، هر کتابخانه‌ده بولوندورولمالیدر.

انسانه، مقصد انسانی‌یی کوسته‌ره‌رك، اولا، ذکاسنی
اصلاح و تعمیر ایتمك و افکار عالیه تقدیر اولونمادیغی
مدتجه داعیهٔ احیا و اصلاحده ثبات ایده‌رك کندیسی اوزه‌رنده
فضیلته، علو جنابه، فداکارلغه نمونهٔ امتثال کوسترملك...
ایشته فکر وفضیلت. قلم و حسیات صاحبلرینك قطعی، لازم
بسیط، آشکار اولان وظیفهٔ حاضره‌لری بوندان عبارتدر:
«اك سونوك بر نمونهٔ امتثال اولماق، اك مشعشع، اك پارلاق
بر بارقهٔ تهور ابراز ایتمکدن داها جلی، داها مؤثردر.»
هر عصرده بو بویوکلرك یاپدیغی ده بو، یعنی فضیلته و فداکارلغه
نمونهٔ امتثال اولماق ایدی. شاعرلرك خدمت وفائده‌سی
ضیای علم وفضیلت ایله حقیقی مدنیت سینهٔ بشره افاضه ایتمکدن،
استبدادی، قلمله، فکرله، قدرتله، قوتله، تازه بر ایمانله
سوکوب ییقماقدن، قالدیرماقدن باشقا بر شی عد اولونمامالیدر.
جبارلرك نرمین فراش حکمرانیسنه بر بالین راحت شکن
قویماق، شاعرلرك شان بلندیدر. علی الاکثر صمیمی و کاملی
شاعرلر سایه‌سنده‌در، که مستبدلر: «ایی اویویامادم
قورقولو رؤیالر کوردم» دییه‌رك اویانیرلر.

شعر: ترنم ایتمك، سومك، اعتقاد ایتمك، مناجات ایتمك

ایچین یاپیلمشدر . فقط بوشانی ترنم ایتمك، کندی کندینی سومك ، باطل عقیده‌لره معتقد اولمق، اصنام و موهوماتدن مناجات ایتمك ایچین دکل . « کمالات منصورهٔ بشریه » یی ترنم ایتمك، « انسانیت » ی سومك، « ترقی » یه ربط قلب ایله اعتقاد ایتمك ، « نامتناهی » لره دوغرو سوق مناجات ایتمك ایچین یاپیلمشدر .

.

. .

شیمدی سونکولر حق و حریت کلمه‌لرینی تلفظ ایدن دیشلرك آراسنده قیریلیور !... « بو سونکولر مستبدلرك باش‌لارنده قیریلمالیدر » دیمکدن زیاده، او قلملر ـ او قلملر که احتساب فکر و مرحمتك پارماقلاری آراسنده‌در ـ کاغدلار اوزه‌رنده، تعمیم معالی، تنفیذ فضائل، تصفیهٔ افکار ایتمکله آشینالیدر. دیرز. افکار، حیاتمه استحاله ایتدکجه ثمرات فعلیه ویرمز. بو استحاله ایسه افکار سالمه‌نك لاینقطع دماغ بشره انفاذ ایدیلمه‌سیله حاصل اولور . علم تربیه‌نك غایه‌سی دائی اولمانی انسانده بر عادت و طبیعته تحویل ایتمك‌در . « اونوتمامالیدر که یکی، تازه املر اذهان عمومیه‌یه غایت بطائتله کیرر . » [*] یرلشمش، فکرلر، کوك صالمش مزمن افکار سقیمه‌یی محو ایتمك ، ذهن

[*] س . سته‌نیاق . چارلق و انقلاب صحیفه ۳
Le Tzarisme et la Révolution.

علم وفضیلته عینی نسبتده محتاج‌در . [2] « بد عمل روحك دارلغی، فكرك قیصالیغیدر . » [*]

انسانك حقی بالكز — معنای عمومیسیله — یاشاماقدان عبارت دكل ، حریت ایله یاشـاماقدر ، حریت : حقوق طبیعیه‌نك — قوانین ایله تحـدید وتأمین ایدیلمش اولدیغی حالده — بلا استثنا عموم افراد ایچین رایكان اولماسیدر .

[2] عینی فكری ، اخیراً ، شو قطعه‌ده ترنم ایتمشدم :

مظلومه حرمت ایت ، ظالمه آجی :
یربولسون كوكلكده‌هم كدا، هم بای؛
كوندوزه، كیجه‌یه درمان‌لار كوتور،
بیر الكده كونش، بیر الكده آی .

[اوچنجی طبعك حاشیه‌سی]

[*] یونغ Young — كیجه‌لرسنوحاتی— صحیفه ۲۷۵ .حیاتك فانیلكی، ابدیتك امید ودهشتلری ، موتك ایقاع ایتدیكی دلسوز هجرانلار، بیرشعر نازك اولان (كیجه‌لر سنوحاتی) نك موضوعنی تشكیل ایدر؛ بوشعر، مطالعه ایدنلرك روحنده ابدی بیر احتساس شاعرانه اویاندیراجاق قدرتی حائزدر . شو قادار واركه ملاحظات مضطربانه محصولی اولان اوسنوحانده اضطرابك محتشم ساده‌لكی یوقدر (كیجه‌لرسنوحاتی)، انكلیزجه‌دن تركجه‌یه ترجمه ایدلمش فقط ارمنی حروفاتیله باصیلمشدر . [اومانس آرامیان] افندی نامنده بیر وطنداش ترجمه ایتمش (ومنه‌دیك) شهرنده باصدیرمشدر. یازیق كه بوكوزل كتابی ده حكومت [حكومت سابقه] كتب ممنوعه جدولنه ادخال ایتمش‌در ع. ج.

بشردن سیلمك ایچین مرکب دالغه‌لاری صرف ایتمك، بك چوق
ییڭ ترلری دوکمك اقتضا ایدر .

دوغرودر: «وقور، ساکن ودائماً معصوم اولان ترقی،
قان دوکمك نه‌در. بیلمز؛ سلاحسز اولاراق حکمنی سورر،
کندیسنه تقدیم و ارائه اولونان، بالطالاری پالالاری، قلیجلاری،
توفنکلری رد ایدر» . لاکن (نه‌ل) لڭ (که سله ر)دن
دوکدیکی قان، قان دکل ایرین، ایرین دکل برسم هلاهل
ونفرین ایدی . عمومه نجات بخش اولان او بویوك تشبث،
عظیم بیر لجهٔ مرحمتك درین بیر شفقتك علوی بیر اثر
جوششی ایدی .

انسانلارك تکملاتی اسبابی هپ تحسسات روحیه‌لرندن،
فکرلرندن نبعان ایدر. ارادتلرینی، امللرینی، عمللرینی اداره
ایدن هپ تحسسلری، اطمئنانلاری اعتقادلاری هپ مکتسبات
مدخرهٔ فکریه‌لری‌در، دائرهٔ وقوف وحساسیت بویودوکجه
ظلمه‌نك حوزهٔ تغلب وتعدیسی کوچولور :

شور دیوانه باندازهٔ صحرا باشد!

جهالت فاعله و جهالت منفعله عینی غیرت ومرحمتله
اقتحام اولونماق، تداوی ایدلمك ایستر. ظالمده، مظلومده

حریت ؛ بیر کوز ببکیدر : حریت ؛ ترقینك عضو بصریدر . مشروعه‌نك سربستیٔ ایفاسندن باشقا بیر غایتی یوق ظن اولنان (حریت) ، حق وعدالته معطوف عزم وفکر قوتنك یگانه واسطهٔ تکملی اولدیغی کبی ترقیات مدنیه‌نك ، عقلاً ، اخلاقاً ، بدناً ، صحةً ، نفوساً ، نفوذاً وقوعه کلمه‌جك کافهٔ کمالاتك‌ده الّا متین ، الّا امین واسطهٔ حصولیدر .

یاشاماق : محافظهٔ عضویت دیمك دکلدر ، یاشاماق ، ادراك ایتمكدر .

یاشاماق : حالدن متبسم اولماق ، استقبالی بلندبیر نقطهٔ ادراکدن تماشا ایتمکدر .

یاشاماق : استقبالی غروب حالنده دکل ، بیر طلوع دائمی حالنده کورمكدر .

یاشاماق : بیر میزان وجدانی‌یه مالك بولنوب او میزانله نیك وبدی وزن وتقدیر ایتمكدر .

یاشاماق : عدالتی ، حقیقتی ، حقی ، صدقی ، استقامتی ، صمیمیتی ، ذوق سلیمی حائز اولماق ، یکدیکرینه صاریلمش اولدیغی حالده حقوق ووظیفه‌یی قلب اوزرنده بولوندورماقدر .

یاشاماق : نه‌یه یارادیغنی ، نه یاپا بیله‌جکنی ، نه یاپماسی لازم کلدیکنی بیلمكدر .

یاشاماق ایله محافظهٔ عضویت ایتمك آراسنده‌کی فرقی

روشن قیلالم : انسان، یاشار؛ حیوان، محافظهٔ عضویت ایدر.

بناءً علیه خلق یاشایامایور، معیشت حقیقیه‌یه زهرلی دولدوروليور، یکدیگری سومك، یکدیگره قارداش اولمق لزوم وزمانی کله‌لی چوق اولدی. حالا بو خاك فنا اوزه‌رنده اك زیاده کوزه چارپان. مادةً ویامعناً یکدیگری اولدورمك یکدیگره بغض و عداوت ایتمك‌در. یاشامانك یاشاتمامایه باغلی اولماسی قدیم بیر حیوانیتك کذب وخودکامیسی ادعاسی اثری‌در. عمومی اخوتك بوتون وسعت و علویتیله یاشایاماماسی عمومی بیر خیانت جاهله‌نك ویا بیر علم خائنك محصولیدر؛ فقط حقیقی علم خائن اولاماز.

بو قارانلق، بو چیرکین دردك تداویسی، دردناك اولاندن زیاده، دردی؛ دردك ماهیتنی، اسبابنی، طرز مداواسنی بیلنلر ایچین بویوك بیربورج، مقدس بیر وظیفه‌در.

*
* *

معنویات انام منخسف اولدیغی زمان، آسایش اجتماعی اوزه‌رینه بیر ظل ظالم دوشر، که خشیت انکیز ودهشت آوردر. عموم، تدقیقات وتفحصات علمیه اجراسنه تشبث ایده‌جك بیر حال ومرتبه‌ده دکلدر. فقط عمومك ساحهٔ ادراك وانجذابنه کیره بیلن دیکر بیر امل عنوی، دیکر بیر جانانهٔ معنوی واردر، که اوده اصلاحات اجتماعیه املی؛ زمانمز جمعیات

بشریه‌سنده‌کی مشاق و نفاقی تعدیل و اصلاح ایتمك فکریدر. بوفکر واملِ ایسه بوتون سفالتلر، اضطرابلر، عدالتسزلکلر اورته‌دان قالقمادیقجه سونمك، توکنمك بیلمه‌یه‌جكدر. خایلی مظهر اصلاح اولماقله برابر، ینه عصرمز هیئات اجتماعیه‌سنك کوکلری وحشی، حیوانی بیر ماضی ایچینه دالمشدر و اونشأتکاه ماضیدن پك چوق خصائص و تمایلات بلع و تمثل ایتمکده‌در.

هیئات اجتماعیه. سیئات و تعدیات سابقه‌یی تخریب والغا ایتمه‌مشلر، یالکز ماضینك ظلمنی، خودکاملغنی، اهانتنی، تعرضاتنی ماسکه‌له‌مش، قیافتنی دکیشدیرمشلردر. [*]

نه‌وت:

تعرضات وتحکم قدیم طرزنده،
بوعصرك آکلابامامز نه‌درفتوحاتی؛
کوروربویاره‌لری، شاعر بلنداملك
آقار سرشك اولاراق منبع سنوحاتی. [**]

« انسان ایچون معیشت اجتماعیه‌نك علت غائیه‌سی

....

[*] لوتورنو ـ تکامل دینی Evolution Religieuse
صحیفه ٥٨٠

[**] عبدالله جودت ـ قهریات صحیفه ١١٧

تعرضدن مصون اولماق و هر جهتله ، حائز اولدیغی استعداد کمالی نعله چیقارماق » [*] ایکن جمعیات بشریه مراکزنده بیله جهت جهت ارباب مرحمتك کوزلرینی طیرمالایان بوقتاللر ، بو جنایتلر ، بو آتشلر ، بوزنجیرلر ، بو تعرضلر نه‌در ؟ دوقوز یوز سنه اول افاضل عربك سربلندی ابوالعلاءالمعری یی

لقد جاءنا هذا الشتاء و تحته ؛
فقیر معری او امیر مدوج ؛
وقد یرزق المجدود اقوات امة
ویحرم قوتاً واحد وهو احوج !

یعنی قیش کلدی ، تحت تأثیرنده چیپلاق فقیرلر کورکلو زنکینلر وار . بیر زنکین ، بیر ملتك مایهٔ معیشتنی بلع ایدییور ؛ ملت ایسه شدتله محتاج اولدیغی بیر لقمه اکمکدن محروم قالییور ! . . . » [**]

---

[*] کمال — نفوس مقاله‌سندن .

[**] بو قطعه دیاربکرلی شاعر بدبختك فلك‌دن شکایت ایدرکن سویله‌دیکی

« آلیر بیك ، اهل دلك مایهٔ معیشتنی
ایدر بیر احمقك افطارینه بهای رجل »

بیتنی خاطره کتیریر .

و

ما اجهل الامم الذين عرفتهم !
ولعل سالفهم اضل و اتبر :
يدعون فى جمعاتهم بسفاهة .
لاميرهم فيكاد يبكى المنبر .

يعنى : « بيلديكم ملتلر نه قادار جاهل درلر بلكه زمان قديمده كلوب كچمش اولوب بنم كورمه‌مش، طانيا - مامش اولديغم ملتلر داها آبدال ، داها مسكين ايمشلردر. باقك شو خلقه جمعه كونلرى اثر حمق - اولاراق - مستبدلرينك ازدياد عمرينه بول بول دعا ايديپورلر . اونلرك بوحاللرينه منبر آغلايه يازيپور . »

طرزلرنده نواساز اشتكا ايدن اليم احوال اجتماعيه حالا دوام ايديپور . حالا افراد ناسك قافالارى قالديريم طاشلارى مثابه‌سنده طوتوليور . او قافالارك اوزه‌رنده اقبال وشوكت ، غرور وعظمت اويونلارى اوينانيور ، قهر وفلاكت فورطونه‌لارى ايقاع اولونيور. « متحيزانك آرتيقلارى، ناسك حوائج ضروريه‌سنى تشكل ايديپور. » [*] « بوقادار شومندوفرلرمز، واپورلارمزه ، فوتوغرافيا -

[*] ژان ژاق روسو - مقاولهٔ اجتماعيه - صحيفه ٢٩٥

لارمزه ، الکتریق ضیالرمزه ، تەلەفونلرمزه، فونوغرا-
فلرمزه قارشی اکر جمعیت بشریهٔ حاضرەمزی بیر اساس
فنی اوزەرینه تأسیس واعلا ایتمەیی کمال جزم و صمیمیتله
درعهده ایتمەیەجك اولورسەق عصرمزه (یعنی اون
دوقوزونجی عصره) بیر باربارلق دوری نظریله
باقیلاجاقدر [*] . بو ، بکزی صولغون عوام‌خلق
بیلمەیەرك ، آکلامایاراق بویوندوروغه بویونلارینی
صوقیورلار، حقلارینی بیلمەیورلار، مظلوم‌اولیورلار، ظالم
اولیورلار، استبدادە آلتالك ایدبیورلار، کندی‌زنجیرلرینی
ینه کندیلری دوکیور؛ ینه کندیلری اعمال ایدییورلار؛
هر کوردوکاری معاملەیی حقلی، هر چکدیکلری مشقتی
طبیعی ظن‌ایدییورلر،صوصییورلار، بیرشی‌ایستەمییورلار.
ئەزبلیورلار، بیرشی‌بیلمەیورلار. هیچ‌بیرشی‌بیلمەیورلار.
(دانتون) ، « خلق اکمکدن صوکرا أك زیاده تعلیم
و تربیەیه محتاجدر » [**] دییور . بز بونا ، غیر قانع

[*] لەزان .

[**] (دانتون)ك بوسوزی ، «پاریس»(سەن‌ژەرمەن)
بولووارنده مرکوز و هیکل هیجان تعبیرینه سزا اولان هیکلی
آلتینده شو صورتله محرردر :

Après le pain, l'éducation est le premier besoin du peuple .

هیکلك دیکر بیرجهتندەده شو :

وخلقك اكمكدن داها اول . داها زياده تعليم وتربيه‌يه محتاج اولديغنه قائلز . انسانلاری معالی پرستلك يولنده بولونمادقدان حقيقی بيرذوق ايله ذوقياب ايده‌جك و بو يولده‌كی مساعی‌بی ، اقداماتی آرتيق فدا كارلق عدايتديرمه‌يه‌جك آنجاق تعليم وتربيه‌در [*] .

خواص، كوره بيلديكلری خير وفائده‌يی تكمله‌يوب كچيورلر ؛ عوام ، كوره‌مه‌ديكلری خير و فائده‌يی آرييورلر . بونلارك هر ايكيسی‌ده قلاغوزه محتاجدر : خواص ، ارادتلرينی وجدانلرينه توفيق ايتمه‌يه مجبور ايديلمه‌لی؛ عوام، آراده‌لرينی، محروم ومحتاج اولدوقلارينی طانيمايه آليشديريلماليدر [**] بد بير مخلوق ، نجاستلی طوپراغی بير ملتك، مليونلارجه انسانلارك آغزينه دايانيراق حكمران اوليور ، تحكم ايدييور ، حقه سوء قصد ايدن ، عدالت ازليه‌يی، شفقت ابديه‌يی يارالايان بوتحكم اقتداری،

Pour vaincre les ennemis de la patrie, il nous faut de l'audace, encore de l'audace et toujours de l'audace !

نطق موجزی منقوشدركه : « وطن دشمنلرينی مغلوب ايتمك ايچين بزه جرأت ، ينه جرأت وهر زمان جرأت لازمدر » ديمكدر . ع . ج .

[*] آ . به‌ن ـ فيزيولوجيای هيجان ـ صحيفه ۲۷٥

[**] روسو ـ مقاوله اجتماعيه ـ صحيفه ۷٥

ترەدن کلیور ؛ بو مشئوم اقتدار ، (حق) ك قدرت بالغەسی قارشیسندە موجودیت متسلطانەسنی ، ناصل اولیوردە ادامە ایدوب کیدییور ؟!...

بیراز متجددانە داورانیلماق ایستر : ماضینك آهنك حق و ترقی یە موافق اولمایان عصرلر کورمش جریانە ممانعت ایتمك ، اصرار و تعند اوزرە بولونان بو افسردە آدملرە ، بو حق شکن و باطل عقیدەلرە ، بو ظالم خرافەلرە بعض مرتبە سد چکمك الزمدر . ذکاء ، تفکر ، فن ، صناعات ، فلسفە ، بویا کاش تلقیلری ، بو غلط فکرلری تفتیش و نظارت آلتندە طوتمالی . سوء تأثیراتندن تحفظ و علم ادراکی محافظە ایتمەلیدر ، خلقك بوکونکی بویوك عیبلری ، ایکرنج نقیصەلری ، مدققلرك ، حکیملرك ، شاعرلرك وجدانلرینە بك سرت ، بك شدید ، بك قدسی فریضەلر وظیفەلر تحمیل ایدییور .

افساد ایدیلەمەمزلك ، فسادە قارشی قویمالی ، کویشکلك و آلچاقلغك اوکندە برسد مستحکم اولمالیدر .

حقیقی اولمایان فکرلر ، حقیقی اولان سلاحلاری بك اعلا حرکت و فعالیتە کتیرییور : بشرك ید حکم واستعمالنە کیرمش صواعق بلا تعبیرینە سزا اولان اوموت وتخریب آلتلری ، حقیقی خسرانلار ، جدی مصیبتلر ،

ابدی فاجعه‌لر ایقاع ایدییور . حق‌جمالنك معکسی اولان کمالات وافکار عالیه آیینه‌سنی خلقه عرض ایتمه‌یه هر زماندن، هر دوردن زیاده شیمدی احتیاج وار . هر یانده بیر تأسیس واحیا احتیاجی شدتله عرض وجود ایدییور؛ بوراده اوچ سؤال مقدّر وار :

نه‌یی تأسیس واحیا ایتمك ؟
نره‌ده تأسیس واحیا ایتمك ؟
ناصل تأسیس واحیا ایتمك ؟

جواب ویریرز :

خلقی تأسیس واحیا ایتمك .
ساحهٔ تمدن وترقیده تأسیس واحیا ایتمك .
ضیای علم وفضیلتله تأسیس واحیا ایتمك . [*]

شیمدی‌یه قادار بوعظمتلی احتیاجك تطمینی امرنده یاپیلان خدمتلر، ایدیلن فداکارلیقلار شیمدیدن صوکرا اجراسی لازمکلن وهنوز اجرا ایدیلمه‌مش اولان خدمتلره، فداکارلقلاره نسبةً آزدر، ناکافیدر. بوعدم کفایه، دنیانك هر طرفنه شامل طوتولابیلیر : بیر طرفده اوتوز میلیون خلقی ظلم واسارت زنجیرلرینه غرق ایتمش اولان بیر متغلبك قهر وتعدیسی — میدانده هیچ بیر مشروعیت اولمادیغی حالده — اوطرفدان ترویج وتأیید اولونیور. ترقی بوناً

[*] W. Shakespeare — Hugo

کوز یومیور ... دقت اولونسون : « ترقی » دییورز . « مدنیت » دیمه‌یورز . عصرمزك بر «عصر ترقی» اولدیغنه شبهه یوق ، فقط عصرمزه بر «عصر مدنیت» دیمه‌یه هنوز دیلمز واراماز .

ملتلرك جور و تعدایه صبر و تحمل ایدییور کورونمه‌لرندن اونلارك ، ظلم و تعدایه لایق اولدوقلاری استدلال اولوناماز .

بر مملکتك سرقاقلارنده سلاح بدست قیامیلرك بولونماماسی مملکتك آسایش و سعادتنه دلیل عد ایتمك مصیب اولماز . بر مملکتده قلبلر ، پرخلجان ، بانك عصیان و وردوجه ، هردورلو امنیت و حضور ظاهری‌یه رغماً امنیت و آسایش مختل دیمك‌در . قلبلرده‌کی قیام و آشوب ، سوقاقلارده‌کی قیام و آشوبدان داها بطیءالزوال . داها صعب التسکین‌در .

مخالفته ، و انفعالك اظهارینه قهر و تهدید ایله ممانعت اولونابیلیر . فقط کوکللرده حب و مخالصت تولید و تأمین ایتمکدن بوتون دنیانك بوتون جبر و تهدیدلری عاجزدر . حقیقی آسایش ایسه عدم مخالفتله دکل ، وجود مخالصتله حاصل و دائم اولا بیلیر .

اجتماعی انقلاب ، بویوك انقلاب ، بویوك حریت ، بویوك اخوت ، بویوك کون داهابك چوق کجیکمه‌یه‌جكدر .

ادراك بشر مشیمه‌سندن نجه مهیب و فیاض فجرلر دوغاجاق‌در !

حال حاضرك صمت وسکونی، دهشتلی بیرفورطونه‌نك ظهورندان اول هواده متحصل غضب وضجرت ایله دولو سکونته بکزه‌تیله بیلیر. بو سکونت ثمرهٔ ضعف وتسلیمیت دکل‌در :

چه کونه درد شیربی چنك تیز
اکر چند باشد دلش پرستیز !

*
* *

زنجیرلرك قیریلماسی ، محبسلرك بوشانماسی، زندانلارك آچیلماسی ایچین وجدان عمومینك قیام ایتمه‌سی ، بو مستعجب ، بو مدهش اویقویه نهایت ویرمه‌سی زمانیدر: بعض کولکه‌لر آلتنده ، بعض زمانلارده اویوماق موجب هلاك اولدیغی کبی شیمدی‌ده اویوماق عادتا اولمك دیمك‌در .

« قانون ، وظیفه ، محاکمه ، حس سلیم ، دوغرولق، عدالت ، کفایت ایتمه‌یور ، اهمیتسز ، تأثیرسز قالیورسه استقبال دوشونولسون ! ندامت صوصیورسه مسئولیت سویله‌سین ! » [*]

---

[*] هوغو — کوچوك ناپوله‌ئون — صحیفه ۱۳

«وجدان انسانیت» ه باغلی اولدیغی آغیر وقابا زنجیرك اطرافنده دولاشاراق صبرایلدانماقده اولان بر کوپك نظریله باقیلوب کچیلیور !... آه بوظلم صریحه ، بوقانلی مسامحه‌یه نه زمانه قادار دوام و تحمل ایدیله‌جك ؟ شو سوزی سویله‌مك پك دلخراش: بوجنایتلرك قارشیسنده : بی قید ومرحمت ، یورکلری پارچالانمایانلر وار !

عفت وناموس عمومی ، حامی سیئات اولان بونظامی بواحکام بی دلانه‌یی — بلاتأثیر — پروتستو ایدییور ...

فقط حقایق ایله وقوعات جاریه آراسنده‌کی بعد عظیم اذهانی یأس وتلاشه دوشورمه‌سین :

« درراه عزم مرحلهٔ قرب وبعد نیست »

انامه جسارت بخش اولماق قهرمانلار ایچین یکانه ذوق روح اولسون ، خلق هیجاندان آتش یقینی آکدیرسین ، قیلیجله حقوقنی مدافعه ایده‌مه‌ینلر فکر ایله مجاهده ایتسین . هیچ بیرذکا بی‌طرف ، هیچ بیر ذهن عاطل قالماسین !

حق وحریتك حرب میداننده آرام وجان فدا ایدنلر ، کندیلرینه محبت ایدیلدیکنی ، معاونتده بولونولدیغنی سزسینلر . [*]

[*] هوغو ـ ترهیبات ـ Les Chatiments ـ صحیفه ١٥

فكر وحق هانكی طرفده ایسه قدرت و غالبیت حقیقیه ، ار ، كج ، اوطرفه راجع اولاجاقدر .

استبدادك قوت وحاكمیتی مردودرده بی فائده سعیات ایله نتیجه‌لنمشدر . « فكر وفضیلت مهالك ایچینده بویور . نه چارمیخلاره ، نه‌ده ظلمه‌نك یالین قلیجلارینه هیچ بیر زمان سرفرو ایتمز . » [*]

طولدورور اویقوسنی قورقولو رؤیالرله .
نورمز آتش ایدر ظالمه تاج سریخی
كوكلز طائر بالأرو حریتدر .
قیراماز مستبدك ضربه‌سی بال وپرنی !

افكار ، كندیسینی بوغمایه ، سوندورمه‌یه قصد ایدنلرك اللرندن قورتولور ، تضییقه كلمز ؛ حبس ومقاومت ایدیله‌مز . افكار ، شكلدن شكله منقلب اولور . مشعل ذكاء ، دائما اشعه ریز

[**] (ئیوه‌ره‌ی Leverey) بوسوزی حریت افكارندان دولایی محكوماً (كیوتین) ه یعنی اعدام ماكینه‌سنه كیدركن حبسخانه‌سنك دیوارینه یازمشدر . بوبویوك آدام یاشاماقدان داها مفید كوردیكی ایچین اولومنی اختیار ایتمش وحق وحریت یولنده افنای حیاته فعلاً نمونهٔ امتثال اولانلاردان اولمشدر . نه قادار اصابت و علویت كوسترمشدر ! چونكه : « الك صولغون نمونهٔ امتثال الك پارلاق بیر بارقهٔ تهوردن داها پارلاق داها مؤثردر . »
ع . ج .

انتباهدر ... مشعل سوندورولسه ، ظلمتلرله اورتولسه ، شعله ، بر صدایه تحول ایدر ؛ سوز ، کائنات اوزه‌رینه کیجه‌لر ایقاع ایتمك . حق جویانه فریادلری قارانلیقلرله ، متحکمانه غلغللرله ستر واخناق ایتمك ممکن اولاماز . حق سوزیله‌ین بر آغزه سونکو حواله اولونورسه ، سوز ، نوره متحول اولور . نور ایسه سونکوله‌نیله‌مز ! . . . انسانك وجدانی هیچ برشی ضبط وانقیادده محکوم ایده‌مز ؛ زیرا وجدان بشر ، مفکرهٔ رحمانیت دیمکدر .

بو ، انکار اولونماز ؛ قطعیدر : « اخلاق عمومیه‌ده قورقونج بر تنزل تدریجی محسوسدر . یارالانان آرسلانلرك تنها ، ایسسز مغاره چکیلمه‌لری کبی ، تنزل عمومی اوکنده تأثر وانکسار ایله یارالانان عدل اهلندن بعضلری‌ده یوزلرینی اللریله اورته‌رك وادیٔ تسلیمیت واستحقاره چکیلیورلر . » [*] حقیقت شودرکه : بودقیقه‌ده معظم امور جاریه‌یه قارشی قیدسز ، حسسز بولونماق کیمسه ایچین تجویز ایدیله‌مز ؛ بوکون ، نجات عمومینك تأمین حصولی کبی شانلی بر ایشه ، عمومك سعیی ، عمومك معاونت مسابقانه‌سی ، عمومك مشت کران همتی لازمدر . هر قلبی اولان صوصمامالی ؛ بر قولاغی

---

[*] هوغو — قبل النفی — صحیفه ١٩٨

اولان ایشیتمه‌مزلکه کلمه‌لی ؛ افراد اهالینك ، نزدده اولورسه اولسون ، قوپاردیغی فریاد . بوتون انسانلارك سینهٔ آرامنده بیرجوش وخروش دائمی حصوله کتیرمه‌لیدر . « بیرغروشی اولان حق یوئینك ، منفاطریقینك یولجیلارینه . سرفشانلارینه ویرمه‌لی ؛ بیر طاشی اولان ظالملرك قفالرینه آتمالیدر . بعضیلری یاپسین ؛ بعضلری سویله‌سین ؛ هرکس چالیشسین » [**] تنور ، تنویر ! فداکارلق ! فداکارلق ! . . .

شاعرلر ، ای صاحب اشفاق وضیا پرور اولانلار ! آحاد ناسه ، اوفلك زده‌لره ، او میراث‌سزلره فدا ایدیکز . لازم کلیرسه ، وهرنه‌وقت ایجاب ایدرسه ، استراحتکزی ، ثروتکزی ، مسرتکزی ، وطنکزی ، حریتکزی اونلار ایچین فدا ایدیکز ! آحاد ناس ، بنی بشرك سفالت ایچنده بولونان قسمی‌در : آحاد ناس ، اهالینك مقدم الیمی ، اضطراب انکیز ابتداسی‌در ؛ آحاد ناس ، اهالینك تولد و تحصل حالنده بولونان صبحرت پرورقسمی‌در ؛ آحادناس ؛ظلمتلرك قانلی قربانی‌درلر ؛ اونلاره فدا ایدیکز ! اونلار ایچین کندیکزی فدا ایدیکز . بو اوغورده براقك سزی طرد ایتسینلر ، نفی ایتسینلر ، حبس ایتسینلر ، ضرب ایتسینلر

[**] ویقتور هوغو — اثنای نفیده — صحیفه ۱۲۶

محو ایتسینلر ! . . . افراد ناس ایچین آلتونکزی ، آلتونکزدان زیاده اولان قانکزی . قانکزدان زیاده اولان افکاریکزی ، افکاریکزدان زیاده اولان محبتکزی فدا ایدیکز ! اونلار ایچین « عدالت »دن باشقا هرشیئی فدا ایدیکز ! تظلم نامه‌لرینی آلکز ! کندی خطالری وباشقه‌لرینك خطالری حقنده‌کی سوزلرینی استماع ایدیکز ! سامعه‌کزی دست حمایتکزی ، قلبکزی اونلاره اماله ایدیکز ! سزه تودیع ایده‌جکلری ، آچاجاقلاری شیلری دیکله‌یکز ! اونلار ایچین فنالقدان باشقا هرشیئی یاپیکز ! یازیق ، بوقادار اضطراب ، بوقادار سفالت چکیور وهیچ بیر شی بیلمه‌یورلر . اونلاری تصحیح ایدیکز ! تدریس ایدیکز ! تربیه واعلا ایدیکز ! کندیلرینه رهبر اولکز ! حیثیت وفضیلت مکتبنه قویکز ! حقیقتی محبت‌لنکز ! تحقیق وتفهم القیاسی اولان طریق فکر و محاکمه‌یی کوسته‌ریکز ! حقیقتی ، استقامتی ، عالی جنابلغی ، مرحمتی اوقوماق علمنی اوکره‌تکز ! کتابکزی آپ آچیق طوتکز ! دقتلی ، متیقظ ، کریم ، صادق ، متواضع اولکز ! دماغلاری تنویر ، روحلاری اشعال ایدیکز ! خودبینلکی ، منفعت پرستلکی سوندوروکز ! نمونهٔ امتثال اولکز ! فضیلته ، علو جنابه امتثال نمونه‌لری کوسته‌ریکز . فقیرلر ، محرومیت

حالندەدرلر ؛ سز اونلارە مظهریت ویریکز. تعلیم ایدیکز، تنویر ایدیکز زوالیلرك دل تشنەلکلری سزسکز. ایلك آدیم اوکرنمك‌در ، دوشونمك . ادامهٔ حیات ایکینجی درجەدە قالیر. سفیللرك امر واحتیاجلارینی دفع وتطمین ایتمەیە حاضر بولونکز ! دائما مشعل عرفان اولکز ! بو قارانلیق زمین اوزەرندە قیصەدە ، انقلابلی ، مظلم اولان بو حیات اثناسندە قوتك حقوق کبی بر حاکمی ، ترقی‌نك عزم وجسارت کبی بر رئیسی . ذکانك ناموس کبی بر حکمداری . وجدانك وظیفە کبی بر مستبدی . مدنیتك حریت کبی بر حاکمەسی ، جهالتك ضیای وقوف کبی بر خدمتکاری بولونماق پك کوزل و پك لازمدر . [*]

تکرار و اجمال ایدەرز :

انسانیت ایکی بویوك خستالقدن مضطربدر. جهالت، سوء اخلاق . بز . سوء اخلاقی ، استبدادی ، استبدادە تحملی ، حاصلی الیوم حکم سورن مصائب ومساوئ کونا کونی هپ بر منبعە عطف ایدییورز. بونلرك جملەسنی وخیم الانذار جهالت خستالغنك اعراض الیمەسندن عد عد ایدییورز . خستالق تشخیص ایدیلمش، دوای خصوصیسی معلوم : تعلیم وتربیە ، تحصیل جبری ، فضیلت وعلو جنابە امتثال مثاللری کوسترمك ، فداکارلق،

* ویقتور هوغو ـ شکسپیر .

سلامت عمومیه یولنده ، پاك و علوی مقصدی یولنده حیثیت و شرف یولنده فدا کارلق دائما فدا کارلق ایتمك .

بو کتابی (یعنی « کیوم تهل » ی) یازان بویوك انسان ایله ترجمه ایدن کوچوك آدام ؛ هپ عینی مقصدی عینی آرزوی تداوی‌یی تعقیب ایتمش ومنحصراً تنویر و احیا سائقه و شائقه‌سیله متحرك ، متهیج و مشتعل اولمشلاردر .

ختام

« اجتهاد كتبخانه‌سی » كتابلرندن شونلری
مطلقا اوقویكز :

كیوم تەل : آلمانلرك اك بویوك شاعری « شیللەر »ك اك بویوك واك مشهور فاجعه‌سی‌در. مترجمی عبدالله جودتدر ۱۷٦ بویوك صحیفه‌لكدر . بهاسی یدی بوچوق غروشدر .

هاملەت : دنیانك اك بویوك فاجعه نویسی (شكسپیر) ك اك بویوك فاجعه‌سی‌در. مترجمی عبدالله جودتدر. ٤٤٣ صحیفه‌لكدر . بهاسی اون غروشدر .

استبداد : ایتالیانلرك بویوك شاعر و ادیبلرندن (آلفیه‌ری) نك داهیانه بر اثری‌در . مترجمی عبدالله جودتدر . ۳۷۲ صحیفه‌لكدر . بهاسی ۸ غروشدر . مؤلفك رسمیله‌ده مزین‌در .

فن روح : روحك نه‌دیمك اولدیغنی علم وفن نوریله كورمك ایسته‌ین هر عاقل وذی‌روح اوقوسون . تألیف و ترجمه صورتیله یازان . عبدالله جودتدر . ۱۳٦ صحیفه‌لكدر . بر خیالی شكلی واردر . بهاسی ٥ غروشدر .

فلسفه سانحه‌لری : طوپلایان : عبدالله جودتدر. ۱٥۹ صحیفه‌لكدر . بهاسی ۳ غروشدر . طشره‌یه ٤ غروشدر .

عصرلرك پانوراماسی : جهانك جاذبه‌دار و مصور بر تاریخیدر. معلم وبه‌رك اثریدر. بهاسی یدی بوچوق غروشدر .

عصرلرك پانوراماسی

انسانيتك و بوتون جهان مدنيتك مختصر فقط مكمل ولذتله اوقونور بر تاريخيدر . عصرلار بوتون واقعه‌لريله، بوتون انقلابلاريله كوز اوكندن كچر . متعدد اشكال ايله تزيين اولونمشدر. هر كس بو كتابی اوقومايا مجبوريت حس ايتمه‌ليدر . بهاسی يدی بوچوق غروشدر . طشره ايچين اللی پاره پوسته اجرتی ضم اولونور .

انكليز قومی

انكليزلرك روح سياسيلرينی تدقيق وتشريح ايدن بو كتابك تمام اوقوناجاغی و ملاحظه ايديله‌جكی زماندر. مؤلفی ، مشهور معلم (بومی) در . ترجمه ايدن دوقتور عبدالله جودت‌در؛ اوج كتاب اولاراق چيقمشدر . ٣٨٧ صحيفه‌لك‌در . هر كتابك بهاسی ٥ غروشدر . بو كتابی شيمدی اوقوماق هر توركيا وطنداشی ايچين بر فريضهٔ علميه‌در. مركز توزيعی چغال اوغلنده (اجتهاد) اداره‌خانه‌سيدر.

روح الاقوام

مشهور حكيم دوقتور (كوستاو لوبون) ك الك مهم اثريدر . عبدالله جودت بكك قلميله توركجه‌يه ترجمه‌سنك ايكينجی طبعهٔ مكمله‌سی چيقدی . ٢٨١ صحيفه‌لك‌در . بهاسی اون غروشدر؛ حكيم محترمك فوطوغراف و امضاسيله مزين‌در . پوسته اجرتی ايكی غروش ضم اولونور .

3 1761 08137382 1

Cevdet, 'Abdullāh
Iki emel

PL
279
C4
1914